

جامعه ایرانی و نگرش دانشجویان به مسائل و چالش‌های پیش‌روی آنان

لیلا سنگی^۱

چکیده:

دوران دانشجویی، فرصتی بی‌نظیر برای رشد فکری، اجتماعی و شخصیتی افراد و نیز بستری برای آماده‌سازی جوانان جهت ورود به جامعه و ایفای نقش مؤثر در آن است. این دوران فرصتی مناسب برای کشف علایق و استعدادها، تجربه‌های جدید و شکل‌گیری هویت مستقل بوده و دانشجویان با کسب دانش و مهارت‌های تخصصی، پایه‌های آینده شغلی خود را پایه‌ریزی می‌کنند. مقاله حاضر با هدف شناسایی مهمترین دغدغه‌های دوران دانشجویی در حوزه‌های فردی، تحصیلی و اقتصادی، با بهره‌گیری از نظریه داده بنیاد و انجام مصاحبه عمیق با دانشجویان در صدد پاسخ‌گویی به این سؤال اصلی است که مهمترین دغدغه‌های دانشجویان ایرانی در حوزه‌های اقتصادی، فردی و تحصیلی چیست و این نگرش‌ها چگونه بر زندگی روزمره و آینده شغلی آن‌ها تأثیر می‌گذارد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که دانشجویان ایرانی با طیف گسترده‌ای از دغدغه‌های فردی، تحصیلی و اقتصادی مواجه هستند که بر زندگی شخصی، تحصیلی و حرفه‌ای آن‌ها تأثیر می‌گذارد. در حوزه اقتصادی؛ تورم، مصرف‌گرایی، فقر، توزیع ناعادلانه ثروت، ضعف طبقه متوسط و فساد اقتصادی، در حوزه فردی؛ ازدواج، مهاجرت، تبعیض جنسیتی، افسردگی، ناامیدی و تزلزل نهاد خانواده و در حوزه تحصیلی؛ کیفیت پایین آموزش، گرانی شهریه، نبود امکانات مناسب، عدم استقلال دانشگاه و کم‌کاری برخی اساتید از جمله چالش‌های اصلی دانشجویان به شمار می‌رود. این چالش‌ها نه تنها باعث کاهش انگیزه تحصیلی و افزایش استرس در دانشجویان می‌شود، بلکه آینده شغلی و اجتماعی آن‌ها را نیز با ابهام مواجه می‌کند. برای رفع این مشکلات، نیاز به برنامه‌ریزی جامع و همکاری همه‌جانبه دستگاه‌های مختلف است.

واژگان اصلی: جامعه ایرانی، دانشجو، مسائل اقتصادی، مسائل تحصیلی، مسائل فردی.

مقدمه

دوران دانشجویی یکی از حساس‌ترین و تاثیرگذارترین مراحل زندگی هر فرد است. "قرار داشتن در موقعیت دانشجویی به طرق مختلف بر افکار، نگرش‌ها، جهت‌یابی‌ها و رفتار دانشجویان اثر می‌گذارد. تحصیلات دانشگاهی، دانشجویان را به دلیل به سر بردن در میدان واقعیت فرهنگی جامعه و دانشگاه با چشم‌اندازها و تجارب تازه‌ای مواجه می‌سازد و آنان را به اندیشیدن، داوری و ارزیابی خود و محیط پیرامونشان وامی‌دارد" (سنگی، ۱۴۰۰: ۱۰). از سوی دیگر؛ این دوران به دلیل پذیرش نقش دانشجویی، تغییرات زیادی را در روابط اجتماعی و انسانی جوانان ایجاد می‌نماید و انتظارات و نقش‌های جدیدی را برای آنان تعریف می‌نماید. عدم ارتباط با محیط دانشگاه و امکان وجود مشکلاتی از قبیل عدم علاقمندی به رشته تحصیلی، دانشگاه، ناسازگاری با افراد در محیط دانشگاه و یا کافی نبودن امکانات آموزشی، رفاهی، خدماتی و ... می‌تواند سبب بروز افت تحصیلی دانشجویان شود. از این‌رو، شناخت نگرش‌ها و دیدگاه‌های دانشجویان برای پرهیز از بروز مسائل و مشکلات، لازم و ضروری به نظر می‌رسد (سنگی و صالحی، ۱۴۰۳: ۱۰۴).

دوران دانشجویی، همزمان با فرصت‌های بی‌نظیر برای رشد شخصی، تحصیلی و حرفه‌ای، با چالش‌ها و تهدیداتی نیز همراه است. از یک سو، دانشجویان با دنیایی از اطلاعات جدید، تجربیات متنوع و فرصت‌های یادگیری روپرو هستند که می‌تواند آینده شغلی و زندگی آن‌ها را شکل دهد و از سوی دیگر، فشارهای تحصیلی، مشکلات مالی، تغییرات هویتی و تصمیم‌گیری‌های مهم، دانشجویان را با چالش‌های جدی مواجه می‌کند. از مهمترین فرصت‌های دوران دانشجویی می‌توان به رشد شخصی، یادگیری و توسعه مهارت‌ها، شبکه‌سازی، کشف علایق و استعدادها و شرکت در فعالیت‌های فوق برنامه اشاره نمود. دانشگاه محیطی است که دانشجویان می‌توانند با افراد باهوش و خلاق از رشته‌های مختلف آشنا شوند و شبکه ارتباطی خود را گسترش دهند. همچنین دانشگاه، فضایی را فراهم می‌کند تا دانشجویان بتوانند شخصیت خود را کشف کنند، مهارت‌های اجتماعی خود را تقویت کنند و استقلال بیشتری پیدا کنند. دسترسی به منابع آموزشی غنی، شرکت در کلاس‌های مختلف و انجام پروژه‌های تحقیقاتی، فرصت مناسبی برای یادگیری مهارت‌های جدید و توسعه دانش در اختیار دانشجویان قرار می‌دهد و علاوه بر این دانشجویان می‌توانند در دانشگاه به دنبال علایق و استعدادهای خود بگردند و مسیر شغلی خود را مشخص کنند. در نهایت شرکت در فعالیت‌های فوق برنامه مانند انجمن‌ها، باشگاه‌ها و رویدادهای مختلف، فرصتی برای رشد شخصی و اجتماعی دانشجویان است.

گذار از دوران نوجوانی به بزرگسالی، می‌تواند باعث ایجاد سردرگمی و تغییرات هویتی در دانشجویان شود به علاوه حجم بالای مطالب درسی، امتحانات متعدد و رقابت با همسالان می‌تواند باعث ایجاد استرس و اضطراب در دانشجویان شود. در این دوره، هزینه‌های تحصیل، مسکن و زندگی روزمره، می‌تواند برای بسیاری از دانشجویان چالش‌برانگیز باشد. همچنین انتخاب رشته، انتخاب شغل، تصمیم‌گیری در مورد ازدواج و مهاجرت، از جمله تصمیم‌گیری‌های مهمی است که دانشجویان باید در این دوران با آن روبرو شوند. استفاده بیش از حد از شبکه‌های اجتماعی و بازی‌های رایانه‌ای می‌تواند بر عملکرد تحصیلی و سلامت روان دانشجویان تأثیر منفی بگذارد و در نهایت به دلیل فضای خاص دانشگاه و ترویج المان‌های روشنفکری از سوی برخی افراد و گروه‌ها، ممکن است برخی از دانشجویان تحت تأثیر گروه مرجع خود به مصرف دخانیات، مواد مخدر یا روانگردان‌ها روی آورند.

امروزه دانشجویان با طیف گسترده‌ای از چالش‌ها و موانع روبرو هستند که زندگی شخصی، تحصیلی و حرفه‌ای آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این چالش‌ها نه تنها به مسائل اقتصادی مانند تورم فزاینده، گرانی بی‌رویه کالاها و خدمات، نبود فرصت‌های شغلی مناسب، کاهش قدرت خرید، پایین بودن سطح رفاه، نواسانات ارزی، نبود عدالت اقتصادی و فساد اقتصادی محدود نمی‌شود، بلکه شامل مسائل اجتماعی و فردی پیچیده‌تری نیز می‌شود. از یک سو، نگرانی‌های اقتصادی، دانشجویان را به شدت تحت فشار قرار داده است. افزایش هزینه‌های تحصیل، مسکن، غذا و سایر نیازهای ضروری، بسیاری از دانشجویان را مجبور به کار پاره وقت و صرف زمان کمتر برای تحصیل می‌کند. این وضعیت نه تنها بر عملکرد تحصیلی آن‌ها تأثیرگذار است، بلکه آینده شغلی آن‌ها را نیز با ابهام روبرو می‌کند. نبود فرصت‌های شغلی مناسب و فساد اقتصادی گسترده می‌تواند باعث ایجاد ناامیدی و یأس در بین دانشجویان شده و انگیزه آن‌ها را برای ادامه تحصیل کاهش دهد. از سوی دیگر، چالش‌های اجتماعی و فردی نیز بر زندگی دانشجویان تأثیر بسزایی دارد. تصمیم‌گیری در مورد ازدواج، انتخاب همسر، مشکلات مالی مراسم ازدواج، باورهای سنتی خانواده‌ها، نبود حمایت خانواده و نگرانی‌های مربوط به آینده زندگی مشترک، از جمله دغدغه‌های اصلی بسیاری از دانشجویان است. همچنین، تبعیض جنسیتی در محیط‌های دانشگاهی و جامعه، باعث ایجاد محدودیت‌ها و چالش‌های خاصی برای دانشجویان دختر می‌شود. علاوه بر این، تصمیم‌گیری در مورد مهاجرت و چالش‌های مربوط به سازگاری با فرهنگ جدید، از دیگر دغدغه‌های دانشجویان است. این مجموعه از

مشکلات، باعث کاهش انگیزه تحصیلی، افزایش استرس و اضطراب و در نهایت، کاهش کیفیت آموزش عالی و توسعه کشور می‌شود. دانشجویانی که باید نیروی محرک پیشرفت کشور باشند، امروزه با دغدغه‌های اقتصادی، اجتماعی، تحصیلی و فردی دست و پنجه نرم می‌کنند و این مسئله، آینده کشور را با چالش جدی مواجه کرده است. علاوه بر مطالب پیش گفته، می‌توان به برخی از عواقب گسترده‌تر این مشکلات اشاره نمود:

- کاهش کیفیت آموزش عالی: دانشجویانی که با مشکلات مالی و روانی دست و پنجه نرم می‌کنند، نمی‌توانند به طور کامل بر روی تحصیل تمرکز کنند و این امر بر کیفیت آموزش عالی تأثیر می‌گذارد.

- افزایش ترک تحصیل: برخی از دانشجویان به دلیل مشکلات مالی و روانی، مجبور به ترک تحصیل می‌شوند.

- کاهش مشارکت اجتماعی: دانشجویانی که با مشکلات متعدد روبرو هستند، تمایل کمتری به مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی دارند.

- تشدید نابرابری‌های اجتماعی: این مشکلات به شکاف بین اقشار مختلف جامعه دامن زده و نابرابری‌های اجتماعی را تشدید می‌کند.

در مجموع، دغدغه‌ها، چالش‌ها و مشکلات دانشجویان امروزی فراتر از مسائل اقتصادی بوده و ابعاد اجتماعی، تحصیلی و فردی آن نیز بسیار مهم است. برای حل این مشکلات، نیاز به یک رویکرد جامع و چندجانبه داریم که شامل اقدامات دولت، دانشگاه‌ها، خانواده‌ها و خود دانشجویان باشد.

چارچوب نظری و روش تحقیق

دغدغه به معنای نگرانی، اضطراب و یا مشکلی است که فرد را به فکر فرو می‌برد. دغدغه‌ها و نگرانی‌های هر فرد، به نوع جهان بینی، بایدها و نبایدهای وی در مسیر حرکت و نیز گستره آرمان‌های وی باز می‌گردد. در سال‌های اخیر، دانشجویان ایرانی با طیف گسترده‌ای از مسائل و مشکلات روبرو شده‌اند که زندگی تحصیلی، شخصی و حرفه‌ای آن‌ها را تحت تأثیر قرار داده است. وضعیت اقتصادی ناپایدار ایران، تورم فزاینده، نوسانات ارزی و افزایش هزینه‌های زندگی، چالش‌های جدی را برای تمامی اقشار جامعه به ویژه دانشجویان ایجاد کرده است. این شرایط اقتصادی نامطلوب، به همراه سایر عوامل اجتماعی و فرهنگی، باعث شده است تا دانشجویان با مشکلات متعددی دست و پنجه نرم کنند. در این مقاله با استفاده از چارچوب نظری سرمایه اجتماعی، چالش‌ها و مسائل

پیش‌روی دانشجویان مورد بررسی قرار می‌گیرد. این نظریه به بررسی روابط اجتماعی، اعتماد و مشارکت اجتماعی می‌پردازد و می‌تواند برای تحلیل نگرش دانشجویان به جامعه مفید باشد. با استفاده از این نظریه می‌توان روابط اجتماعی دانشجویان، اعتماد آن‌ها به نهادهای اجتماعی و مشارکت آن‌ها در فعالیت‌های اجتماعی را تحلیل نمود.

این مقاله با تکیه بر روش گراند تئوری، در پی بررسی دغدغه‌ها، چالش‌ها و نگرش‌های دانشجویان ایرانی است. روش گراند تئوری، روشی سیستماتیک برای توسعه نظریه‌ها بر اساس داده‌های جمع‌آوری شده از واقعیت است. در اینجا با استفاده از این روش، نگرانی‌ها، دغدغه‌ها و نگرش دانشجویان ایرانی به مسائل اقتصادی، فردی و تحصیلی مورد بررسی قرار می‌گیرد تا درکی عمیق‌تر از چالش‌ها، فرصت‌ها و دیدگاه‌های این گروه از جامعه به دست آید. این پژوهش می‌تواند به درک بهتر دغدغه‌ها، مشکلات، مسائل، چالش‌ها و فرصت‌های پیش روی دانشجویان کمک کند و برای سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان آموزشی مفید باشد. در این پژوهش تلاش می‌شود به سؤالات زیر پاسخ داده شود.

- دغدغه‌های فردی دانشجویان چیست و چه نگرشی نسبت به مسائل فرهنگی کشور دارند؟
- دغدغه‌های تحصیلی دانشجویان چیست و چه نگرشی نسبت به دانشگاه دارند؟
- دغدغه‌های اقتصادی دانشجویان چیست و چه نگرشی نسبت به وضعیت اقتصادی کشور دارند؟
- چه راهکارهایی برای بهبود وضعیت دانشجویان و رفع چالش‌های پیش روی آن‌ها می‌توان ارائه داد؟

به طور کلی، پژوهش حاضر با استفاده از روش گراند تئوری، به دنبال ارائه یک دیدگاه جامع‌تر و عمیق‌تر نسبت به دغدغه‌ها و نگرش‌های دانشجویان ایرانی است. این پژوهش می‌تواند به عنوان یک مکمل برای پژوهش‌های قبلی و راهنمایی برای پژوهش‌های آینده در این زمینه مورد استفاده قرار گیرد.

پیشینه پژوهش

پژوهش‌های جامعی که در چارچوب پیمایش طولی نگرش‌ها و رفتارها انجام می‌شوند از آنجا که ناظر به سطح توصیف هستند اغلب فاقد نظریه‌های تبیینی می‌باشند. در این بخش پژوهش‌هایی

¹. Grounded Theory

معرفی می‌شوند که به سنجش نگرش دانشجویان پیرامون مسائل فرهنگی، آموزشی و سیاستگذاری- های مرتبط با دانشگاه پرداخته‌اند.

- طرح نگرش دانشجویان نسبت به فضای دانشگاه با تأکید بر دانشگاه‌های دولتی واقع در تهران (۱۳۹۳) توسط سیدمهدی اعتمادی فرد به انجام رسید.

- غیاثوند (۱۳۸۴) با انتخاب ۱۲۴۵ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های واقع در شهر تهران "نگرش دانشجویان نسبت به رفتارهای دینی" را بررسی نمود.

- وریج کاظمی (۱۳۸۷) در پژوهش خود به نام "بررسی سبک‌های زندگی فراغتی در میان دانشجویان کشور و عوامل همبسته با آن‌ها" با استفاده از یک نمونه ۷۴۷۶ نفره وضعیت فراغت دانشجویان کشور را مطالعه نمود. یافته‌های او نشان داد در حالی که دانشجویان از امکانات فراغتی دانشگاه خود بسیار کم استفاده می‌کنند اما از امکانات موجود نیز راضی نیستند. از نظر دانشجویان ۳۲ درصد دانشگاه‌ها و ۳۲ درصد خوابگاه‌ها فاقد فضا و امکانات ورزشی هستند. حدود ۸۰ درصد از دانشجویان اصلاً تمایلی به سبک زندگی اجتماع محور که مشتمل بر فعالیت در تشکل‌های صنفی دانشجویی، انجمن‌های خیریه، صندوق‌های قرض‌الحسنه و کانون‌های عمومی دانشگاه است، ندارند. با توجه به مصرف بالای رسانه در دانشجویان می‌توان این ایده را مطرح کرد که فعالیت‌های فراغتی منفعلانه نزد دانشجویان از اهمیت زیادی برخوردار است.

- مدیریت رصد و سنجش افکار (۱۳۹۰) با انتخاب حجم نمونه ۱۳۵۴ نفر در ۱۹ استان کشور "نگرش‌های فرهنگی و سیاسی دانشجویان و عوامل موثر بر آن" را بررسی نموده است. اطلاعات آن‌ها بیانگر آن است که ۶۸ درصد از دانشجویان به موضوعات اقتصادی، ۶۴ درصد به امور سیاسی، ۴۵ درصد به امور اجتماعی، ۳۷ درصد به امور فرهنگی در حد زیاد گرایش دارند. در مورد ابعاد گرایش‌های فرهنگی، ۴۱ درصد به فراغت، ۵۸ درصد به دینداری، ۲ درصد به خرافات، ۱/۵ درصد به فرقه‌ها و مذاهب، ۱۲ درصد به سازمان فرهنگی، ۵۸ درصد به مصرف کالای فرهنگی، ۱۵ درصد به گروه‌های مرجع گرایش نشان داده‌اند. درحوزه گرایش‌های سیاسی نیز ۴۱ درصد به یگانگی سیاسی و ۱۲ درصد به مشارکت سیاسی در حد زیاد گرایش داشته‌اند.

- شالچی (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان "بررسی گرایش‌های فرهنگی دانشجویان" با نمونه‌ای ۲۵۰۰ نفره به مطالعه گرایش‌های فرهنگی دانشجویان در زمینه هویت ملی، نگرانی‌ها و دغدغه‌های شخصی، اهداف و خواسته‌ها، اولویت‌های ارزشی، نگرش به تحولات فرهنگی کشور، مسائل و

مشکلات دانشگاه، عوامل تعیین کننده در موفقیت زندگی و هم چنین چگونگی گذران اوقات فراغت، ترجیحات در زمینه اوقات فراغت و موانع و محدودیت‌های آن پرداخت. بر اساس یافته‌های وی، دانشجویان ساکن خوابگاه و غیرخوابگاه از نظر مهمترین دغدغه‌هایشان در زمینه مسائل فرهنگی با یکدیگر متفاوت هستند. مهمترین دغدغه دانشجویان در زمینه مسائل فرهنگی برحسب پایگاه اقتصادی و اجتماعی آنان تغییر می‌کند. بیش از یک چهارم آن‌ها کاهش امید و اعتماد اجتماعی و حدود یک پنجم آن‌ها کاهش مدارای اجتماعی را مسئله اصلی کشور دانسته‌اند. پس از آن افول اخلاقیات و کاهش ارزش کار، توجه حدود ۱۰ درصد پاسخگویان را به عنوان مسئله اول فرهنگی کشور به خود جلب نموده است.

- معاونت فرهنگی سازمان جهاد دانشگاهی تهران سال ۱۳۹۸ در پژوهشی تحت عنوان "نیازسنجی فرهنگی دانشجویان دانشگاه تهران" با حجم نمونه ۳۸۲ نفر به بررسی نحوه گذران اوقات فراغت، نگرش‌ها، گرایش‌ها و نیازهای فرهنگی دانشجویان پرداخت. در این پژوهش در کنار نحوه گذران اوقات فراغت، دیدگاه دانشجویان نسبت به شکل‌های دانشجویی از قبیل بسیج دانشجویی، انجمن اسلامی، انجمن‌های علمی و کانون‌های فرهنگی و همچنین نظر دانشجویان در خصوص مسئولان و متولیان فرهنگی دانشگاه از قبیل مدیران فرهنگی، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه، جهاد دانشگاهی و معاونت فرهنگی دانشگاه مورد بررسی قرار گرفت.

- دفتر نیازسنجی و مطالعات فرهنگی معاونت فرهنگی جهاد دانشگاهی در سال ۱۴۰۰ با انتخاب حجم نمونه ۹۸ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های استان تهران از جمله دانشگاه تهران، علم و فرهنگ، علامه طباطبایی، تربیت مدرس و علوم قضایی و اداری، طرح پژوهشی با عنوان "بررسی مهمترین دغدغه‌های دوران دانشجویی" را انجام داد. در این پژوهش مهمترین دغدغه‌های دانشجویان در حوزه‌های مختلفی چون تحصیل در شرایط کرونا، دغدغه‌های خانوادگی، دغدغه‌های فردی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، آموزشی و محیط زیستی مورد بررسی قرار گرفت. در این پژوهش مهمترین دغدغه دانشجویان شرایط اقتصادی کشور بود.

جامعه آماری و حجم نمونه

جامعه آماری این پژوهش؛ دانشجویان مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری دانشگاه-های تهران، علم و فرهنگ، علوم قضایی و خدمات اداری، علامه طباطبایی و هنر هستند.

روش نمونه‌گیری در این پژوهش به صورت گلوله برفی و انتخابی بود به طوری که در مصاحبه با اولین نفر، فرد بعدی برای مصاحبه طبق نظرات و پیشنهادات نفر اول (نفرات قبلی) انتخاب شد. نمونه‌گیری گلوله برفی یک روش نمونه‌گیری است که واحدهای نمونه نه تنها اطلاعاتی در مورد خودشان بلکه در مورد واحدهای دیگر جامعه نیز ارائه می‌کنند. در این تکنیک، در یک مصاحبه ابتدایی اغلب با یک خبررسان کلیدی کار را آغاز کرده و سپس از آن شخص می‌خواهیم که دوستان، آشنایان و یا افرادی که ممکن است برای مصاحبه مناسب باشند را به ما معرفی کند. نمونه‌گیری تا جایی ادامه پیدا می‌کند که هر مقوله به اشباع نظری برسد. در این پژوهش برای گردآوری داده‌هایی که مبنای پژوهش را تشکیل می‌دهند، مصاحبه‌های نیمه‌ساخت یافته فردی و گروهی و نیز منابع، اسناد و گزارشات موجود مورد استفاده قرار گرفته است و از روش نظریه‌پردازی داده بنیاد برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

در این بخش داده‌هایی که از مراحل میدانی پژوهش گردآوری شده‌اند، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و نتایج این تحلیل‌ها ارائه می‌گردند. در گام نخست، ویژگی‌های جمعیت شناختی مصاحبه‌شوندگان ارائه می‌شود.

۱- ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان

برای انجام هر کار پژوهشی اولین و مهمترین مسئله گردآوری و گزینش منابع و اطلاعات جهت تحلیل موضوع می‌باشد. از آنجایی که مساله اصلی پژوهش حاضر مهمترین دغدغه‌های دوران دانشجویی است، تعداد ۳۹ نفر از دانشجویان مقاطع مختلف تحصیلی از دانشگاه‌های دولتی و غیر دولتی شهر تهران در ترم اول سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ برای انجام مصاحبه‌های عمیق انتخاب گردیدند. در ابتدا در رابطه با ضرورت انجام این پژوهش توضیحاتی در اختیار دانشجویان قرار داده شد و در ادامه با تعیین جدول زمانبندی، مصاحبه‌ها به ترتیب انجام گرفت.

جدول شماره ۱ - جنسیت و سن مصاحبه‌شوندگان

ویژگی‌ها	طبقات پاسخ	تعداد	درصد معتبر
جنسیت	زن	۲۵	۶۴/۱
	مرد	۱۴	۳۵/۹
	جمع کل	۳۹	۱۰۰

۲۸/۲	۱۱	زیر ۲۰ سال	سن
۵۶/۴	۲۲	۲۰-۲۵ سال	
۷/۷	۳	۲۵-۳۰ سال	
۷/۷	۳	بالای ۳۰ سال	
۱۰۰	۳۹	جمع کل	

بر اساس اطلاعات جدول شماره ۱، حدود ۶۴ درصد مصاحبه‌شوندگان زن و ۳۶ درصد مرد هستند. این نسبت به‌طور تقریبی با نسبت جنسیتی موجود در دانشگاه‌های کشور هماهنگی دارد. حداقل سن در پژوهش حاضر ۱۸ سال و حداکثر ۵۰ سال است. ۲۸ درصد از مصاحبه‌شوندگان زیر ۲۰ سال و حدود ۵۶ درصد بین ۲۰ تا ۲۵ سال هستند. این امر نشان‌دهنده این مساله است که بهترین سال‌های جوانی در دوران دانشجویی سپری می‌شود. بیش از ۱۵ درصد از مصاحبه‌شوندگان نیز بالای ۲۵ سال داشتند. میانگین سن مصاحبه‌شوندگان ۲۲/۵ سال است.

در ادامه اطلاعات مصاحبه‌شوندگان در رابطه با وضعیت اشتغال، سکونت، تأهل و نوع دانشگاه ارائه می‌گردد.

جدول شماره ۲- وضعیت اشتغال، سکونت، تأهل و نوع دانشگاه مصاحبه‌شوندگان

ویژگی‌ها	طبقات پاسخ	تعداد	درصد معتبر
وضعیت اشتغال	شاغل	۱۲	۳۰/۷
	غیر شاغل	۲۷	۶۹/۳
	جمع کل	۳۹	۱۰۰
وضعیت سکونت	بومی	۳۱	۷۹/۵
	غیر بومی	۸	۲۰/۵
	جمع کل	۳۹	۱۰۰
وضعیت تأهل	مجرد	۳۵	۸۹/۷
	متأهل	۴	۱۰/۳
	جمع کل	۳۹	۱۰۰
نوع دانشگاه	دولتی	۱۴	۳۵/۹
	غیر دولتی	۲۵	۶۴/۱
	جمع کل	۳۹	۱۰۰

در جدول شماره ۲ در قسمت اول، وضعیت اشتغال و شیوه‌های تأمین مخارج زندگی مصاحبه‌شوندگان منعکس شده است. بیش از ۳۰ درصد مصاحبه‌شوندگان همراه با تحصیل به صورت پاره وقت یا تمام وقت مشغول به کار هستند و قادر به تأمین هزینه‌های زندگی خود می‌باشند. در مقابل بیش از ۶۹ درصد از دانشجویان هیچ نوع منبع درآمدی نداشته و خانواده اولین و مهمترین حمایت‌کننده مالی آنان است. در قسمت دوم جدول فوق، وضعیت سکونت مورد بررسی قرار گرفته است. در این قسمت مصاحبه‌شوندگان به دو بخش بومی و غیر بومی تقسیم شده‌اند. در بین مصاحبه‌شوندگان بومی بودن با بیش از ۷۹ درصد بیشترین فراوانی و غیر بومی بودن با حدود ۲۱ درصد کمترین فراوانی را به خود اختصاص داد. در قسمت سوم جدول شماره ۲ وضعیت تأهل مصاحبه‌شوندگان توصیف شده است. بیش از ۸۹ درصد مجرد و حدود ۱۰ درصد متأهل می‌باشند. میزان پایین تأهل با توجه به توزیع سنی مصاحبه‌شوندگان که بیش از ۸۴ درصد زیر ۲۵ سال بودند قابل توجیه می‌باشد. در قسمت چهارم جدول نوع دانشگاه از نظر دولتی یا غیر دولتی بودن مورد بررسی قرار گرفته است. بیش از ۶۴ درصد مصاحبه‌شوندگان در دانشگاه غیر دولتی و نزدیک به ۳۶ درصد در دانشگاه دولتی مشغول به تحصیل بودند.

در این پژوهش، مصاحبه‌شوندگان از سه مقطع تحصیلی کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری بودند. جدول شماره ۳ وضعیت تحصیلات مصاحبه‌شوندگان را منعکس می‌سازد. در مجموع نسبت افراد در حال تحصیل در مقطع کارشناسی ۵۹ درصد، کارشناسی ارشد ۲۸ درصد با ذکر این نکته که دو تن از دانشجویان، دانشجوی کارشناسی ارشد پیوسته بودند و نزدیک به ۱۳ درصد در مقطع دکتری مشغول به تحصیل بودند. این واقعیت حاکی از آن است که ورود به دانشگاه و کسب مدرک دانشگاهی به دلیل اینکه برای افراد سبب ایجاد سرمایه اجتماعی می‌گردد همچنان از محبوبیت برخوردار است.

جدول شماره ۳- وضعیت مقطع تحصیلی مصاحبه‌شوندگان

طبقات	تعداد	درصد معتبر
کارشناسی	۲۳	۵۹
کارشناسی ارشد	۱۱	۲۸/۲
دکتری	۵	۱۲/۸
جمع	۳۹	۱۰۰

در بخش پایانی وضعیت مصاحبه‌شوندگان از نظر گروه آموزشی مورد بررسی قرار گرفته است. شرکت‌کنندگان در این پژوهش در چهار گروه آموزشی علوم انسانی، فنی و مهندسی، هنر و علوم پایه مشغول به تحصیل بودند. بیش از ۳۸ درصد در گروه آموزشی علوم انسانی و در رشته‌هایی چون مدیریت، تاریخ، علوم سیاسی، مدیریت فرهنگی و علوم قضائی تحصیل می‌کردند. بیش از ۳۳ درصد در گروه آموزشی فنی و مهندسی و در رشته‌هایی چون عمران و ساختمان مشغول به تحصیل بودند. ۱۸ درصد در گروه آموزشی هنر و در رشته‌هایی چون نقاشی، نگارگری، گرافیک، ادبیات نمایشی، صنایع دستی، طراحی لباس و هنر اسلامی مشغول به تحصیل بودند. حدود ۱۰ درصد نیز در گروه آموزشی علوم پایه و در رشته‌هایی چون زیست‌شناسی سلولی و مولکولی، زیست فناوری و بیوتکنولوژی مشغول به تحصیل بودند.

جدول شماره ۴- وضعیت گروه آموزشی مصاحبه‌شوندگان

طبقات	تعداد	درصد معتبر
علوم انسانی	۱۵	۳۸/۵
فنی و مهندسی	۱۳	۳۳/۳
هنر	۷	۱۸
علوم پایه	۴	۱۰/۲
جمع	۳۹	۱۰۰

۲- اولویت‌های مصاحبه‌شوندگان

در این قسمت بر اساس پاسخ دانشجویان، اولویت‌های اول و دوم آنان در رابطه با دغدغه‌های دوران دانشجویی بیان می‌گردد.

جدول شماره ۵- اولویت اول و دوم مهمترین دغدغه‌های دوران دانشجویی

طبقات	اولویت اول		اولویت دوم	
	تعداد	درصد معتبر	تعداد	درصد معتبر
اقتصادی	۱۶	۴۱	۷	۱۸
سیاسی	۱	۲/۶	۶	۱۵/۳
اجتماعی	۰	۰	۷	۱۸

فرهنگی	۲	۵/۱	۲	۵/۱
خانوادگی	۳	۷/۷	۴	۱۰/۳
فردی	۷	۱۸	۸	۲۰/۵
تحصیلی	۸	۲۰/۵	۵	۱۲/۸
محیط زیست	۲	۵/۱	۰	۰
جمع	۳۹	۱۰۰	۳۹	۳۹

جدول شماره ۵ نشان دهنده اولویت اول و دوم مهمترین دغدغه‌های دوران دانشجویی مصاحبه‌شوندگان است. دانشجویان بخش مهمی از نیروی انسانی جامعه را تشکیل می‌دهند که پس از کسب دانش و مهارت‌های تخصصی انتظار دارند بازار کار متناسبی با رشته خود داشته باشند و برای رسیدن به این هدف مهم انگیزه‌های مهمی برای ورود به دانشگاه دارند، اما گاهی اوقات به دلایلی این امر تحقق پیدا نمی‌کند و دانشجویان از ادامه تحصیل و دانشگاه دلسرد می‌شوند. در اولویت اول دغدغه‌های دوران دانشجویی، مسایل اقتصادی با ۴۱ درصد بیشترین نگرانی و دل‌مشغولی دانشجویان را به خود اختصاص داده است. نگرانی‌های تحصیلی با ۲۰/۵ درصد در جایگاه دوم دغدغه‌های دانشجویان قرار دارد. در جایگاه سوم دغدغه‌های فردی با ۱۸ درصد، در جایگاه چهارم دغدغه‌های خانوادگی با ۷/۷ درصد، در جایگاه پنجم دغدغه‌های فرهنگی و محیط‌زیستی به صورت مشترک با ۵/۱ درصد و در جایگاه ششم دغدغه‌های سیاسی با ۲/۶ درصد قرار دارند. نکته جالب در رابطه با اولویت اول دغدغه دوران دانشجویی، مسایل و معضلات اجتماعی است که هیچ‌کدام از مصاحبه‌شوندگان آن‌را به عنوان اولویت اول خود انتخاب نکرده‌اند. در اولویت اول دغدغه‌های دوران دانشجویی مسایل اقتصادی بالاترین جایگاه و مسایل سیاسی و اجتماعی پایین‌ترین جایگاه را به خود اختصاص دادند.

در اولویت دوم دغدغه‌های دوران دانشجویی، مسایل فردی با ۲۰/۵ درصد بیشترین نگرانی را به خود اختصاص داده است. نگرانی‌های اقتصادی و اجتماعی با ۱۸ درصد به صورت مشترک در جایگاه دوم دغدغه‌های دانشجویان در این اولویت قرار دارد. در جایگاه سوم دغدغه‌های سیاسی با ۱۵/۳ درصد، در جایگاه چهارم دغدغه‌های تحصیلی با ۱۲/۸ درصد، در جایگاه پنجم دغدغه‌های خانوادگی با ۱۰/۳ درصد و در جایگاه ششم دغدغه‌های فرهنگی با ۵/۱ درصد قرار دارند. در اولویت دوم مهمترین دغدغه‌های دوران دانشجویی مسایل فردی بیشترین اهمیت و مسایل محیط زیست کمترین اهمیت را برای دانشجویان داشته است. در اولویت دوم هیچ‌کدام از دانشجویان مصاحبه‌

شونده مسایل و بحران‌های محیط‌زیست کشور را به عنوان اولویت دوم خود انتخاب نمودند. در این قسمت کدگذاری داده‌های گردآوری شده از طریق مصاحبه عمیق با دانشجویان در قالب سه الگوی کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی ارائه می‌گردد.

جدول شماره ۶- مهمترین دغدغه‌های اقتصادی دوران دانشجویی

کدهای محوری	کدهای انتخابی	کدهای باز
دغدغه‌های اقتصادی دانشجویان	نگرش‌ها و دغدغه‌های فردی در حوزه اقتصادی	داشتن درآمد کافی
		افزایش درآمد شخصی
		سختی ایجاد رزومه کاری
		استقلال مالی
		پیدا کردن کار پاره وقت
	فضای کسب و کار و دغدغه‌های اشتغال	بیکاری تحصیل کرده‌ها
		کار با مدرک تحصیلی مرتبط
		بیکاری جوانان
		پیدا کردن شغل مناسب
		کم بودن فرصت‌های شغلی
معضلات اقتصادی و تحمیل آن‌ها بر خانواده	معضلات اقتصادی و تحمیل آن‌ها بر خانواده	پارتی بازی در استخدام‌ها
		کاهش قدرت خرید
		مشکل تأمین جهیزیه
		گرانی
		افزایش کم حقوق کارکنان
		کوچک شدن سفره مردم
		مشکل مسکن
		حمایت مالی از خانواده
		موانع مالی ازدواج جوانان
		فشار بر خانواده‌ها برای شهریه
		جلوگیری از کاهش ارزش پول
		جلوگیری از خروج ارز از کشور
		نظارت صحیح بر قیمت‌ها

دخالت کمتر دولت در اقتصاد	سیاست‌گذاری و ریل‌گذاری اقتصادی دولت	
رفع موانع راه‌اندازی کسب و کار		
ایجاد زیرساخت بازار آزاد		
رفع تحریم و فروش نفت		
آزادسازی اقتصادی	معضلات و ضعف ساختاری اقتصاد ایران	
عدم ثبات قیمت‌ها		
عدم توانایی پس‌انداز		
کمبود متخصص در صنعت		
کاهش رانت اقتصادی		
کاهش تورم		
پی‌ریزی اقتصاد سالم		
عدم پیش‌بینی وضعیت اقتصادی		
نواسانات ارزی		
ضعف صنعت		
نبود عدالت اقتصادی		
تقویت و گسترش طبقه متوسط		
پایین بودن رشد اقتصادی		
کم بودن انباشت سرمایه		
عقب‌ماندگی صنعتی		
مصرف‌گرایی جامعه ایرانی	در هم‌کنش اقتصاد و ساختار اجتماعی	
پایین بودن سطح رفاه		
کم کردن شکاف طبقاتی		
فرهنگ مصرفی و اسراف		
افزایش توان مالی جامعه		
کم بودن درآمدها		
فقر و بی‌عدالتی		
توزیع ناعادلانه ثروت		
عدم ثبات اقتصادی		

جدول شماره ۷- مهمترین دغدغه‌های فردی دوران دانشجویی

کدهای محوری	کدهای انتخابی	کدهای باز
دغدغه‌های فردی	دولت و راه‌های تامین آسودگی خانواده‌ها	مسائل رفاهی خانواده
		آرامش محیط خانواده
		تشکیل خانواده
		حفظ بنیان خانواده
		تزلزل نهاد خانواده
		عدم فرزندآوری خانواده‌ها
		ساعات کار زیاد والدین
		فشار مالی بر خانواده
		کاهش تأثیر تنش‌های بیرونی
		عقلانیت در خانواده
	اولویت‌ها و ضرورت‌های خانواده	ایجاد ارتباط صمیمی با هم
		دوری از خشونت
		پرهیز از تنش
		مشورت
		حمایت معنوی و روانی
		مسئولیت‌پذیری والدین
		صمیمیت و رفاقت در خانواده
		همبستگی بین اعضای خانواده
		تربیت اسلامی فرزندان
		تعیین دقیق نقش‌ها در خانواده
	باورهای غلط فرهنگی	تعیین حقوق افراد در خانواده
		تعیین وظایف در خانواده
		پرهیز از خرافه
		دوری از تابوهای فرهنگی
		پرهیز از سنت‌های مردود
		مراسم سنگین و پرهزینه ازدواج

نداشتن آزادی	اجتماع و خانواده	
ترس از جامعه		
تربیت صحیح فرزندان		
تهیه مسکن		
رشد سطح فکری		
رشد سطح فرهنگی		
آزادی و تغییر ذهنیت خانواده‌ها		
تأمین هزینه‌های زندگی		
کاهش ارتباط اعضای خانواده		
کاهش ارتباط خانواده‌ها		
کم رنگ شدن مفهوم خانواده		
پایین آمدن ارزش خانواده		
اختلاف سن با والدین		
طرز فکر سستی والدین		
عدم به روز شدن والدین		
اصرار بر نظر والدین	فرد و خانواده	
مشکلات مالی تشکیل خانواده		
دوری از خانواده		
محدودیت دختران		
همدردی		
عدم حمایت خانواده در ازدواج		
اختلاف والدین و فرزندان		
ارتباط عاطفی مستمر		
عدم حمایت خانواده در کار		
عدم حمایت خانواده در تحصیل		
احترام به انتخاب فرزندان		
حفظ حریم و روابط خانوادگی		
پیدا نکردن مورد مناسب برای ازدواج		

فضای مجازی		
یافتن کار	معضلات اشتغال	
کسب درآمد		
کسب مهارت		
کسب تجربه		
یافتن شغل مناسب		
توان اقتصادی اداره زندگی		
یادگیری رشته تخصصی		
یافتن شغل مرتبط با رشته تحصیلی		
داشتن درآمد مناسب		
کسب استقلال مالی		
یادگیری رشته هنری		
نبود شرایط شروع کسب و کار		
استفاده مفید از زمان	آموزش مهارت‌های فردی	
سلامتی فردی		
بالا بردن سطح دانش		
افزایش سطح فکری و فرهنگی		
تلاش برای انسان بهتر شدن		
یادگیری مدیریت زمان		
مدیریت مسائل و مشکلات		
پیشرفت		
استقلال مالی و فکری		
حل مشکلات فردی		
خودشناسی		
عشق به خود		
شروع زندگی مستقل	ازدواج و تشکیل خانواده	
ازدواج دانشجویی		
ازدواج موقت		

نداشتن آرامش فکری	بهداشت روانی و بهبود کیفیت آن	
نداشتن امید به آینده		
نداشتن انگیزه		
تخلیه هیجانات		
لذت بردن از جوانی		
احساس پوچی		
بهبود شخصیت		
خودسازی		
تقویت اعتماد به نفس		
دوری از افسردگی		
سلامت روان		
آرامش روحی و فکری		
رسیدن به اهداف و آرزوها		
آرامش		
رشد حسی و عقلی		
سردرگم بودن جوانان		
نداشتن هدف مشخص		
ناامیدی		
احساس افسردگی	رابطه متقابل شرایط اجتماعی و دغدغه‌های فردی	
عدم تأثیرپذیری از شرایط بد جامعه		
عدم پیشرفت فردی		
احساس عدم امنیت		
تبعیض جنسیتی		
کادرسازی مدیریتی		
ایجاد نهادهای تخصصی		
به کارگیری ظرفیت نخبگان		
مهاجرت		
تقویت ارتباطات اجتماعی		

سربازی		
کسب مهارت‌های فردی و اجتماعی		
دسترسی به خدمات پزشکی		
دسترسی به خدمات مشاوره‌ای		

جدول شماره ۸- مهمترین دغدغه‌های تحصیلی دوران دانشجویی

کدهای محوری	کدهای انتخابی	کدهای باز
دغدغه‌های تحصیلی	آموزش	کیفیت پایین تدریس
		آموزش مجازی
		عدم برگزاری کلاس‌های عملی
		عدم حضور مشاور انتخاب واحد
		کم بودن تجهیزات آزمایشگاه‌ها
		ناکارآمدی آموزش در دانشگاه‌ها
		عقب‌ماندگی سیستم آموزشی دانشگاه
		استفاده از منابع علمی به روز
		روش‌های منسوخ تدریس
		نبود فضای کافی آموزشی
	اساتید	نمره محوری
		عدم دریافت آموزش‌های درست
		کمبود امکانات آموزشی
		هزینه‌های لوازم برای دانشگاه
		تقلب در امتحانات
		کمبود اساتید مجرب و مودب
		دریافت احترام از اساتید
		پایین بودن سطح علمی اساتید
		کم کاری اساتید
		رفتار نرمال اساتید
ارزشیابی سلیقه‌ای اساتید		
کمبود اساتید خوب		

غیبت اساتید		
استخدام اساتید عالم و متعهد		
مشکل دار بودن برخی از اساتید		
ضعیف بودن تدریس برخی اساتید		
ایجاد بستر گسترش علم	نهاد علم	
نبود عدالت آموزشی		
عدم اشتیاق دانشجویان		
پایین بودن سطح علمی دانشگاه‌ها		
عدم پویایی دانشگاه		
رقابت علمی		
عدم بورسیه تحصیلی		
ارتقای علمی دانشگاه		
علم محور نبودن		
به روز نشدن سیستم آموزش عالی		
تولید دانش واقعی		
عدم کیفیت بسیاری از دانشگاه‌ها		
افزایش تأثیر علم در جامعه		
عدم توجه به سلامت روان دانشجویان		اشتغال و آموزش
فارغ‌التحصیلی و بیکاری		
نبود شغل مرتبط با درآمد مناسب		
کسب مهارت‌های لازم		
کم بودن کمک هزینه‌های دانشجویی		
ایجاد فرصت رشد برای دانشجویان		
سخت‌گیری در رابطه با پوشش		
شهریه دانشگاه		
خدمات دانشگاه		
آموزش ارتباط با اجتماع		
یادگیری احترام به افراد		

استفاده از ظرفیت دانشجویان	نهاد دانشگاه
عدم تداخل شغل و تحصیل	
احترام به دانشجویان	
تکریم دانشجویان	
برخورد بد انتظامات دانشگاه	
عدم حمایت از طرح‌های دانشجویی	
بالا بودن شهریه	
مدیریت صحیح نیازهای دانشجویان	
رابطه سالاری در انتصابات دانشگاه	
هزینه‌های بالای تحصیل	
داشتن محیطی شاد و سالم	
رفتار نامناسب کارکنان دانشگاه	
بهبود ارتباط دانشگاه با دانشجو	
حمایت از دانشجویان غیر بومی	
راکد و غیر فعال بودن دانشگاه	
امکانات کم دانشگاه	
عدم اطلاع‌رسانی درست	
دخالت ایدئولوژیک در دانشگاه	
عدم استقلال دانشگاه‌ها	
ایجاد هویت مستقل دانشگاه	

بحث و نتیجه گیری

ورود به دانشگاه، مقطعی حساس در زندگی نوجوانان و جوانان می‌باشد از این‌رو، پذیرش نقش دانشجویی با تغییرات زیادی در روابط اجتماعی و انسانی این قشر از جامعه همراه است و انتظارات و نقش‌های جدیدی برای آنها به همراه می‌آورد. آشنا نبودن آنان با محیط دانشگاه و امکان وجود مشکلاتی از قبیل علاقه‌مند نبودن به رشته تحصیلی، ناسازگاری با سایر افراد در محیط زندگی و کافی نبودن امکانات رفاهی، اقتصادی و ... می‌تواند سبب بروز افت تحصیلی دانشجویان شود. لذا؛ لزوم شناخت، مطالعه و بررسی مشکلات و دغدغه‌های دانشجویان برای پیشگیری از بروز مسائل و

مشکلات حاد در این دوران ضروری به نظر می‌رسد. جمع‌بندی نظرات دانشجویان در حوزه‌های اقتصادی، فردی و تحصیلی را می‌توان به صورت زیر عنوان نمود.

در رابطه با مهمترین دغدغه‌های دانشجویان در حوزه اقتصادی کدهای انتخابی چون نگرش‌ها و دغدغه‌های فردی در حوزه اقتصادی، فضای کسب و کار و دغدغه‌های اشتغال، معضلات اقتصادی و تحمیل آن‌ها بر خانواده، سیاستگذاری و ریل‌گذاری اقتصادی دولت، معضلات و ضعف ساختاری اقتصاد ایران، در هم‌کنش اقتصاد و ساختار اجتماعی استخراج گردید. آنچه بیش از همه از دیدگاه دانشجویان به عنوان مهمترین دغدغه‌های اقتصادی آنان به کرات مورد اشاره قرار گرفت کدهایی چون نداشتن درآمد کافی، بیکاری تحصیل‌کرده‌ها، کم بودن فرصت‌های شغلی، پارتی بازی در استخدام‌ها، کاهش قدرت خرید مردم، گرانی، مشکل مسکن، جلوگیری از کاهش ارزش پول، دخالت زیاد دولت در اقتصاد، رفع موانع راه اندازی کسب و کار، عدم ثبات قیمت‌ها، کاهش تورم، عدم پیش‌بینی وضعیت اقتصادی، نواسانات ارزی، فقر و بی‌عدالتی و عدم ثبات اقتصادی در کشور می‌باشد. دانشجویان به تبع باورهای موجود در جامعه، این دیدگاه را نسبت به دولت دارند که سیاست‌گذاری درست و منطقی در رابطه با انباشت سرمایه در جامعه که زمینه‌ساز تحرک اقتصادی و حمایت از تولید می‌گردد، صورت نمی‌گیرد. این عدم باور به سیاست‌های اقتصادی دولت در کنار پارامترهایی چون افزایش تورم، گرانی، بالا رفتن نرخ ارز، عدم ثبات قیمت‌ها، مشکلات حوزه مسکن، بیکاری تحصیل‌کرده‌ها و ترجیح رابطه بر ضابطه در بحث استخدام‌ها و نحوه تخصیص منابع مالی سبب نامیدی اقبال مختلف جامعه به ویژه دانشجویان گردیده است. مسائل و مشکلات اقتصادی پر تکرارترین دغدغه دانشجویان است.

در رابطه با مهمترین دغدغه‌های دانشجویان در حوزه فردی کدهای انتخابی چون دولت و راه‌های تامین آسودگی خانواده‌ها، اولویت‌ها و ضرورت‌های خانواده، باورهای غلط فرهنگی، اجتماع و خانواده، فرد و خانواده، معضلات اشتغال، آموزش مهارت‌های فردی، ازدواج و تشکیل خانواده، بهداشت روانی و بهبود کیفیت آن و رابطه متقابل شرایط اجتماعی و دغدغه‌های فردی استخراج گردید. آنچه بیش از همه از دیدگاه دانشجویان به عنوان مهمترین دغدغه‌های فردی آنان به کرات مورد اشاره قرار گرفت کدهایی چون مسائل رفاهی خانواده، آرامش محیط خانواده، تشکیل خانواده، حفظ بنیان خانواده، تزلزل نهاد خانواده، فشار مالی بر خانواده، ایجاد ارتباط صمیمی با هم، دوری از خشونت، پرهیز از تشش، پرهیز از خرافه، مراسم سنگین و پرهزینه ازدواج، کم رنگ شدن مفهوم

خانواده، پایین آمدن ارزش خانواده، طرز فکر سنتی والدین، احترام به انتخاب فرزندان، کسب درآمد، یافتن شغل مناسب، یافتن شغل مرتبط با رشته تحصیلی، سلامتی فردی، مدیریت مسائل و مشکلات، نبود امید، کمبود انگیزه، عدم احساس امنیت، احساس پوچی، احساس افسردگی، تبعیض جنسیتی، مهاجرت، سربازی و کسب مهارت‌های فردی و اجتماعی بود. در بخشی از مهمترین دغدغه‌های فردی دانشجویان، مسائل مرتبط با خانواده از قبیل مشکلات اقتصادی و فشار مالی که بر خانواده‌ها تحمیل شده است به عنوان دغدغه اصلی آنان مطرح شده است. بی شک با وجود شرایط نامساعد اقتصادی، اعضای خانواده به ویژه والدین مجبورند ساعات طولانی تری را صرف کسب درآمد نمایند و این مسئله باعث کمتر شدن حضور افراد در خانواده و گذراندن زمان با یکدیگر می‌شود که خود می‌تواند زمینه ساز ایجاد فاصله در بین اعضای خانواده گردد. از سوی دیگر سربازی و یافتن شغل به عنوان مهمترین دغدغه دانشجویان پسر و تبعیض جنسیتی و طرز فکر سنتی والدین دغدغه پرتکرار دانشجویان دختر بیان گردید. مهاجرت نیز یکی از نکاتی بود که به کرات از سوی دانشجویان مورد اشاره قرار گرفت.

در رابطه با مهمترین دغدغه‌های مرتبط با دانشگاه دانشجویان، کدهای انتخابی چون سیستم آموزش، اساتید، نهاد علم، اشتغال و آموزش و نهاد دانشگاه استخراج گردید. آنچه بیش از همه از دیدگاه دانشجویان به عنوان مهمترین دغدغه‌های آنان در رابطه با دانشگاه به کرات مورد اشاره قرار گرفت کدهایی چون کیفیت پایین تدریس، آموزش مجازی، عدم برگزاری کلاس‌های عملی، عدم حضور مشاور برای انتخاب واحد، کم بودن تجهیزات آزمایشگاه‌ها، ناکارآمدی آموزش در دانشگاه‌ها، روش‌های منسوخ تدریس، نبود فضای کافی آموزشی، نمره محوری، نبود امکانات آموزشی، هزینه‌های لوازم برای دانشگاه، پایین بودن کیفیت آموزش، کمبود اساتید مجرب و مودب، پایین بودن سطح علمی اساتید، کم کاری اساتید، کمبود اساتید خوب، ضرورت استخدام اساتید عالم و متعهد، مشکل دار بودن برخی از اساتید، ضعف عدالت آموزشی، عدم اشتیاق دانشجویان، پایین بودن سطح علمی دانشگاه‌ها، به روز نشدن سیستم آموزش عالی، عدم توجه کافی به سلامت روان دانشجو، نبود شغل مرتبط با درآمد مناسب، کمک هزینه‌های کم دانشجویی، رابطه‌سالاری در انتصابات دانشگاه، رفتار نامناسب کارکنان دانشگاه، امکانات کم دانشگاه، دخالت ایدئولوژیک در دانشگاه، عدم استقلال دانشگاه‌ها و نبود نظم در انجام امور بود. بی شک با اتمام مسئولین و دست‌اندرکاران نظام آموزش عالی کشور از دغدغه‌های دانشجویان کاسته شده و با تزریق امید و انگیزه به این جامعه جوان و

پرتلاش شاهد شکوفایی استعدادها و توانمندی‌های آنان خواهیم بود.

با توجه به گستردگی و پیچیدگی دغدغه‌های دانشجویان، ارائه یک راهکار جامع و قطعی بسیار دشوار است. با این حال، می‌توان برخی راهکارهای کلی و موثر را پیشنهاد داد:

راهکارهای کوتاه‌مدت و میان‌مدت

- افزایش بورسیه‌ها و تسهیلات مالی: ارائه بورسیه‌های تحصیلی، وام‌های دانشجویی با شرایط مناسب و افزایش امکان کار نیمه‌وقت در دانشگاه‌ها، مراکز علمی و صنعتی می‌تواند به کاهش بار مالی دانشجویان کمک کند.

- بهبود کیفیت آموزش: ارتقای سطح علمی اساتید، فراهم کردن امکانات آموزشی مدرن و به‌روزرسانی منابع آموزشی می‌تواند به افزایش کیفیت آموزش و رضایت دانشجویان منجر شود.

- توجه به سلامت روان دانشجویان: گسترش مراکز مشاوره و روانشناسی در دانشگاه‌ها و ارائه خدمات مشاوره‌ای رایگان و مستمر و نیز تعریف دروسی با هدف آموزش راهکارهای بهره‌مندی از سلامت روان، می‌تواند به دانشجویان در مدیریت استرس و بهبود سلامت روان کمک کند.

- تقویت ارتباط بین دانشگاه و صنعت: ایجاد ارتباطات قوی‌تر بین دانشگاه‌ها و صنایع می‌تواند به افزایش فرصت‌های شغلی برای دانشجویان و تطبیق بهتر آموزش‌های دانشگاهی با نیازهای بازار کار کمک کند.

- تشکیل انجمن‌های دانشجویی: ایجاد انجمن‌های دانشجویی فعال می‌تواند به دانشجویان فرصت مشارکت در تصمیم‌گیری و حل مشکلات خود را بدهد.

- برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی: برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه‌های مختلف مانند مهارت‌های ارتباطی، مدیریت زمان، کار گروهی و حل مسئله می‌تواند به ارتقای مهارت‌های دانشجویان کمک کند.

راهکارهای بلندمدت و ساختاری

- تغییر رویکرد آموزشی: تغییر رویکرد آموزشی از حفظ محوری به تفکر انتقادی و حل مسئله می‌تواند به تربیت دانشجویانی خلاق و توانمند کمک کند.

- اصلاح نظام آموزشی: اصلاح نظام آموزشی به منظور ایجاد تعادل بین آموزش نظری و عملی و کاهش فشارهای درسی می‌تواند به بهبود وضعیت دانشجویان کمک کند.

- توجه به عدالت آموزشی: ایجاد فرصت‌های برابر برای همه دانشجویان، بدون توجه به

وضعیت اقتصادی و اجتماعی آن‌ها، از اهمیت بالایی برخوردار است.

- مشارکت دانشجویان در تصمیم‌گیری: ایجاد سازوکارهایی برای مشارکت دانشجویان در تصمیم‌گیری‌های دانشگاهی می‌تواند به افزایش رضایت آن‌ها و بهبود کیفیت آموزش کمک کند.

- توجه به مسائل فرهنگی و اجتماعی: توجه به مسائل فرهنگی و اجتماعی دانشجویان و ایجاد محیطی امن و حمایتی در دانشگاه‌ها، می‌تواند به بهبود سلامت روان و عملکرد تحصیلی دانشجویان کمک کند.

بی‌شک برای حل مشکلات و رفع چالش‌ها و دغدغه‌های دانشجویان، نیازمند اجماع میان تصمیم‌گیران و سیاست‌گذاران عالی کشور هستیم. در این زمینه می‌توان به چند مورد از نقش دولت و دانشگاه‌ها اشاره نمود:

- تخصیص بودجه کافی: دولت باید بودجه کافی را برای آموزش عالی در نظر بگیرد تا دانشگاه‌ها بتوانند امکانات و خدمات مورد نیاز دانشجویان را فراهم کنند.

- حمایت از پژوهش و نوآوری: حمایت از پژوهش و نوآوری در دانشگاه‌ها می‌تواند به ایجاد فرصت‌های شغلی جدید و ارتقای جایگاه علمی کشور کمک کند.

- شفافیت در تصمیم‌گیری‌ها: دانشگاه‌ها باید در تصمیم‌گیری‌های خود شفاف باشند و به نظرات دانشجویان توجه کنند.

- ارتقای سطح کیفی اعضای هیئت علمی: جذب و حمایت از اساتید با تجربه و توانمند می‌تواند به بهبود کیفیت آموزش کمک کند.

در نهایت، حل مشکلات دانشجویان و رفع چالش‌ها و دغدغه‌های آنان نیازمند همکاری همه جانبه دولت، دانشگاه‌ها، اساتید، دانشجویان و سایر نهادهای مرتبط است.

منابع

- اعتمادی فرد، سیدمهدی (۱۳۹۳). طرح نگرش دانشجویان نسبت به فضای دانشگاه با تأکید بر دانشگاه‌های دولتی واقع در تهران، تهران، پژوهشکده فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
- اینگلهارت، رونالد (۱۳۷۳). تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی، ترجمه مریم وتر، تهران، انتشارات کویر.
- تامپسون، جان بروکشایر (۱۳۷۹). رسانه‌ها و نوگرایی، ترجمه علی ایثاری کسمایی، تهران، موسسه انتشاراتی روزنامه ایران.
- دانایی فرد، حسن؛ امامی، سید مجتبی (۱۳۸۶). استراتژی‌های پژوهش کیفی: تأملی بر نظریه‌پردازی داده بنیاد، اندیشه مدیریت، (۲)، ۶۹-۹۷.
- دانایی فرد، حسن؛ الوانی، سید مهدی؛ آذر، عادل (۱۳۹۸). روش شناسی پژوهش کمی در مدیریت: رویکردی جامع، تهران، اشراقی، صفار، چاپ سیزدهم.
- دلانتی، جرارد (۱۳۸۶). دانش در چالش: دانشگاه در جامعه دانایی، ترجمه علی بختیاری‌زاده، تهران، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
- دفتر مطالعات فرهنگی (۱۴۰۰). بررسی مهمترین دغدغه‌های دوران دانشجویی، تهران، معاونت فرهنگی جهاد دانشگاهی.
- سنگی، لیلا (۱۴۰۰). سنجش نگرش دانشجویان به برنامه‌های فرهنگی (نمونه مطالعاتی؛ دانشجویان تحصیلات تکمیلی خوابگاه‌های دانشگاه تهران)، مطالعات میان فرهنگی، ۱۶ (۴۹)، ۹-۲۹.
- سنگی، لیلا (۱۴۰۲). نیازسنجی فرهنگی دانشجویان دانشگاه تهران، مطالعات میان فرهنگی، ۱۸ (۵۴)، ۳۳-۶۰.
- سنگی، لیلا؛ صالحی، وحید (۱۴۰۳). بررسی نگرش دانشجویان به مسائل سیاسی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، جامعه‌شناسی سیاسی انقلاب اسلامی، ۵ (۱۹)، ۱۲۱-۱۰۳.
- شالچی، وحید (۱۳۹۱). بررسی گرایش‌های فرهنگی دانشجویان، تهران، معاونت پژوهشی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها.
- غیاثوند، احمد (۱۳۸۴). بررسی نگرش دانشجویان نسبت به رفتارهای دینی، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی.
- فکوهی، ناصر (۱۳۸۹). چشم انداز فرهنگ عمومی و نظام دانشگاهی، برگ فرهنگ، ۶ (۲۱)، ۲۲-۳۵.
- گروه برنامه‌ریزی و مطالعات فرهنگی جهاد دانشگاهی تهران (۱۳۹۸). نیازسنجی فرهنگی دانشجویان دانشگاه تهران، تهران، معاونت فرهنگی جهاد دانشگاهی.
- مدیریت رصد و سنجش افکار (۱۳۹۰). بررسی نگرش‌های فرهنگی و سیاسی دانشجویان و عوامل موثر بر آن، تهران، معاونت پژوهشی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها.

وریج کاظمی، عباس (۱۳۸۷). بررسی سبک‌های زندگی فراغتی در میان دانشجویان کشور و عوامل همبسته با آنها، تهران، نهاد مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها.

هکنی، شلدون (۱۳۸۹). آموزش عالی به مثابه رسانه‌ای برای فرهنگ، ترجمه عبدالعزیز تاتار، برگ فرهنگ، ۶(۲۱)، ۸۷-۷۷.

بین، رابرت (۱۳۸۱). تحقیق موردی، ترجمه علی پارساییان و محمد اعرابی، تهران، دفتر پژوهش‌های فرهنگی.